

TLM_Lausunto_MUONIO_Kylkirovan ak_vireille tulo ja oas_05032026

Päätöksentekijä Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta
/ museon johtajan sijainen Ylimartimo Teija

Valmistelija arkeologi Puolakka Hanna

MUONIO, KYLKIROVAN ASEMAKAAVA, OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA

Muonion kunta on pyytänyt Tornionlaakson museon lausuntoa Kylkirovan asemakaavan vireilletulosta ja osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Kaava on tullut vireille 5.11.2025. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu osallistumis- ja arviointisuunnitelma (Muonion kunta/Arkkitehtitoimisto Jarmo Lokio Oy, 17.8.2025). Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo arvioi kaavan laatimista rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman ja arkeologisen kulttuuriperinnön näkökulmasta.

Suunnittelualue sijaitsee noin 2,5 kilometriä Ylimuonion kylän pohjoispuolella Mielmukkavaaran ja Ylisen Utkujärven välissä, Kylkirovan lakialueella. Muonion kirkonkylälle, kuntakeskukseen on noin 12 kilometriä. Suunnittelualue on kooltaan noin 38 hehtaaria kiinteistöllä 498-403-9-16, joka on yksityisessä omistuksessa. Kylkirovan lakialue on 360 metriä merenpinnan yläpuolella.

Suunnittelun tavoitteena on mahdollistaa korkealaatuisen matkailukohteen rakentaminen Kylkirovan lakialueelle. Alueelle on tavoitteena käynnistää resort-hanke, jonka tarkoituksena on rakentaa alueelle yksikerroksinen hotellirakennus ja siihen liittyvä safaritoimintoja ja ohjelmalveluja palveleva rakennus sekä maisemasaua. Kaavassa on tavoitteena varautua mahdolliseen myöhempään lisärakentamiseen erillismajoitteina. Rakennusoikeutta on tavoitteena osoittaa yhteensä 3000 k-m². Kaavoituksen yhteydessä on tarkoitus laatia tarpeelliset vaihtoehtoiset maankäytön mallit ja suorittaa niiden vaikutusten sekä ratkaisujen perusteiden arviointi.

Suunnitelman mukaan asemakaavan laadinnassa tukeudutaan alueelta laadittuihin selvityksiin ja tarvittavia erilliselvityksiä laaditaan sitä mukaa, kun viranomaisvuorovaikutuksessa niitä edellytetään. Alueelta on tarkoitus laatia luontoselvitys. Näitä aiempia selvityksiä, joihin suunnittelussa on tarkoitus tukeutua ei ole osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa tuotu esiin.

Koska alueella ei ole yleiskaavaa, alueelta ei museon tietojen mukaan ole laadittu kaavoitusta palvelevia selvityksiä. Suunnitelman mukaan yleiskaavan puuttumisen takia kaavan laadinnassa otetaan huomioon yleiskaavan sisältövaatimukset. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutuminen suunnittelualueella on tarkoitus selvittää sekä arvioida kaavan vaikutukset maisemaan, rakennettuun ympäristöön ja kulttuuriperintöön.

Rakennettu kulttuuriympäristö, maisema ja suunnittelutilanne

Suunnittelualueella on voimassa Tunturi-Lapin maakuntakaava (2010). Alueella ei ole yleiskaavaa tai asemakaavaa. Maakuntakaavassa suunnittelualue sijoittuu *Maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle* (M). Maakuntakaavamääräyksen mukaan *Merkinnällä osoitetaan pääasiassa maa- ja metsätaloukseen tarkoitettuja alueita, joita voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta ja luonnetta muuttamatta myös muihin tarkoituksiin.*

Suunnittelualueen eteläpuolella sijaitseva **Ylimuonion kylä** on *valtakunnallisesti merkittävään rakennettu kulttuuriympäristö* (RKY2009), joka on osoitettu maakuntakaavassa *Maiseman ja kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi* (ma 5979, Ylimuonion kylä). Aluetta koskevan kaavamääräyksen mukaan *Alueen suunnittelussa on turvattava merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen.* Ylimuonion kylän RKY-alueita koskevan maakuntakaavan kehittämisperiaatteen mukaan *Kylän kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaat piirteet säilytetään ja uudisrakentaminen sovitetään perinteiseen ympäristöön. Pellot ja niityt pyritään pitämään avoimina.*

Maakuntakaavan yleisissä suunnittelumääräyksissä on kiinnitetty huomiota myös rakentamiseen maisemallisesti aroille paikoille: *Rakennuksia tai muita huomattavia rakenteita ei tule suunnitella sijoitettavaksi maisemallisesti aroille paikoille, kuten kapeisiin niemen kärkiin ja kannaksille sekä rantamaisemaa hallitsevien kumpareiden huipulle.*

Ylimuonion kylä on Tornionlaakson pohjoisin ja koko Lapin pohjoisimpia maanviljelyskyliä, jonka peräpohjalaiset pihapiirit ovat poikkeuksellisesti suureksi osaksi säästyneet Lapin sodan tuhoilta. Nauhamainen tienvarsikylä sijaitsee avarassa Muonionjokivarren maisemassa. Pääosa kylästä on Utkuvaaran etelärinteellä, mutta kylä jatkuu Utkujärven eteläpuolelle Nulusniemelle.

Suunnittelualueella ei tiettävästi sijaitse olemassa olevaa rakennuskantaa. Alue on metsätaloukskäytössä. Kylkirovan lakea pitkin kulkee polku/tieura (Ylimuonio-Kätkäsuvanto retkeilyreitti) ja Kylkirovan kaakkois- ja itäpuolitse kulkee Mielmukkajärventie.

Suunnittelualue sijaitsee maisemallisesti hyvin näkyvällä paikalla Kylkirovan laella. Erityisesti etelän suunnasta RKY-alueelta Nulusniemestä, Alaisen Utkujärven ja Ylisen Utkujärven rannoilta sekä pitkältä matkalta Kilpisjärventieltä avautuu suoria näkymiä suunnittelualueelle.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kaavoitettava alue sijaitsee näyttävällä paikalla Kylkirovan rinteessä. Kaavoitettavalta alueelta ei toistaiseksi tunneta muinaismuistolain (295/1963) suojaamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Alueella ei kuitenkaan ole tehty arkeologista inventointia ainakaan viimeiseen 20 vuoteen, itse Kylkirovan rinteillä mahdollisesti ei koskaan. Alueella ei siis ole voimassa olevaa, ajantasaista inventointia. Kylkirovan ympäriltä tunnetaan kuitenkin lukuisia kiinteitä muinaisjäännöksiä, jotka ajoittuvat aina kivikaudelle saakka.

Selvitykset

Tornionlaakson museo edellyttää kaavoitettavan alueen kulttuuriperinnön inventointia, jotta voidaan saada ajantasainen tieto alueen mahdollisesta arkeologisesta kulttuuriperinnöstä alueidenkäyttölain 9§ mukaisesti. Inventoinnissa tulee ottaa huomioon niin kiinteät muinaisjäännökset, kuin myös mahdollisesti nuoremmat muut kulttuuriperintökohteet sekä muut arkeologiset kohteet.

Alueen laajuuden vuoksi Tornionlaakson museon arkeologi ei voi tehdä inventointia virkатыönä. Arkeologinen inventointi, jonka kustannuksista vastaa hankkeen toteuttaja, tulee tilata muulta arkeologiselta toimijalta. Tämä lausunto tulee toimittaa valitulle inventoinnin tekijälle. Inventoinnin tekijän tulee toimittaa inventointiraportti Tornionlaakson museolle tarkastettavaksi. Arkeologisten tutkimusten tulee perustua Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeisiin (2020).

Luettelo arkeologisia kenttätöitä toteuttavista toimijoista löytyy Museoviraston verkkosivuilta:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-tilaaminen>

Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-laatuohjeet>

Kulttuuriperintöinventoinnin lisäksi Tornionlaakson museo näkee tarpeelliseksi kiinnittää erityistä huomiota tämän maisemallisesti haastavalle paikalle sijoittuvan kohteen maisemavaikutusten arviointiin. Maakuntakaavan yleisten suunnittelumääräysten ja suunnittelualueen sijainnin takia tulisi museon näkemyksen mukaan arvioinnin tueksi laatia maisemaselvitys, jotta voidaan alueidenkäyttölain 9§ ja 39§ mukaisesti riittävällä tavalla arvioida kaavan vaikutuksia maisemaan sekä valtakunnallisesti arvokkaaseen rakennettuun kulttuuriympäristöön. Suunnittelun pohjaksi tulisi museon näkemyksen mukaan laatia useampia vaihtoehtoja, joita on myös syytä havainnollistaa. Selvityksessä olisi hyvä tutkia eri vaihtoehtojen vaikutuksia maisemaan ja mahdollisuuksia merkittävien maisemavaikutusten vähentämiseksi.

Muita huomioita osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Suunnittelualueen sijainti on osoitettu virheellisesti osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa olevassa maakuntakaavaotteessa. Sijainti on syytä korjata. Lisäksi osallisten viranomaisten luetteloon on syytä korvata Lapin ELY-

Tornionlaakson museon johtaja 05.03.2026 § 15/2026
keskus valtionhallinnon uudistuksen mukaisesti Lupa- ja valvontavirastolla ja
Lapin elinvoimakeskuksella.

Teija Ylimartimo
Tornionlaakson museon johtajan sijainen

Jakelu

Muonion kunta
Muonion kunta, Harmaala Aatu
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto